

SJABBAT SJALOM

Sjabbat Weekblad voor Nederland

Jaargang IX, Nr. 344

Parasjat Korach

Rosj Chodes Tamoez 5770
11/12 juni 2010

Samenvatting van Parasjat Korach (Numer 16:1-18:32)

Korach, Datan en Aviram, en 250 van de leiders van Israël rebelleren tegen de autoriteit van Mosjé en Aharon. De rebellie heeft als resultaat dat zij door de aarde worden verzwoegen. Velen van het volk zijn kwaad over de dood van Korach en diens volgelingen, en zij houden daar Mosjé voor verantwoordelijk. De „boosheid” van Hasjem is manifest in een plaag die het volk treft, en vele duizenden komen daarbij om. Mosjé bemiddelt nogmaals voor het volk, en geeft Aharon instructies om verzoening te doen voor hen, waarna de plaag stopt. Hasjem gebiedt dan dat staven, ieder met de naam van een andere stam erin gegraveerd, in het Misjkan worden geplaatst. De volgende ochtend zijn uit de staf van de stam Levi, waarop naam van Aharon staat, knoppen en bloemen en rijpe amandelen voortgesproten. Dit voorziet in de G-ddelijke bevestiging dat de stam Levi is uitverkoren voor het priesterschap, en bevestigt ook Aharons positie als de *Kohen Gadol*, de Hoge Priester. De specifieke plichten van de Levieten en de *kohaniem* worden beschreven. De *kohaniem* zouden geen landeigenaars worden, maar gingen hun levensonderhoud krijgen uit de tienden en andere voorgeschreven giften die hen door het volk gebracht worden. Ook worden de wetten voor de eerste vruchten gegeven, voor de lossing van de eerstgeborene en andere offers.

De Haftara voor Parasjat Korach

I Sjmoeël 11:14-12:22

Het verhaal van de Haftara van deze week

Sjaoel die op het punt staat om de eerste koning van Israël te worden, geeft het volk opdracht om naar de stad Gilgal te gaan, waar hij gezalfd zal worden. Na de kroning van Sjaoel viert het volk dat, door het brengen van vredeoffers aan Hasjem. Vervolgens verklaart Sjmoeël, Israëls laatste rechter, dat hij alle verzoeken, die het volk van Israël gedaan heeft, vervuld heeft, met name de recente aanstelling van de eerste koning van Israël. Nu is de tijd gekomen dat Sjmoeël afscheid neemt. Sjmoeël beweert dat hij op hoge leeftijd is gekomen en zich erg oud voelt (mogelijk ten gevolge van de misdaden van zijn zoon). Sjmoeël was pas 52 jaar op dat moment, maar hij was klaarblijkelijk duidelijk erg oud geworden. Om te mogen sterven met een goed geweten, vraagt Sjmoeël ten overstaan van Hasjem en de Koning van Israël of er iemand is die tegen hem kan getuigen over enige misdaad die hij begaan heeft. Bijvoorbeeld of hij soms wel eens dieren als betaling voor zijn werk voor de gemeenschap heeft aangenomen? Sjmoeël gaat verder en vraagt: „Was er iemand die door hem werd bedrogen of onderdrukt?” „Heeft iemand hem ooit omgekocht? Kom naar voren!” Het volk van Israël antwoordde: „U bent eerlijk en oprecht geweest in al uw daden met ons.”

Het verband met de parasja

Ten eerste verwierpen Korach en zijn volgelingen Mosjé's leiderschap en beweerde hij dat hijzelf de leider was van de gemeenschap met egoïstische bedoelingen. Vergelijkbaar verklaart het volk in de gebeurtenissen die aan de haftara vooraf gaan, dat zij een koning willen, omdat zij ontevreden zijn met Sjmoeëls zonen als rechters. Door niet Sjmoeël te vragen of die hen verder zal leiden, beledigen zij hem en verwerpen zij zijn leiding.

Ten tweede antwoordt Sjmoeël in de haftara net als Mosjé in de parasja, dat hij geen enkel persoonlijk belang heeft bij het leiderschap. Zij hebben het allebei zuiver *lesjeem sjamajim* gedaan. Mosjé zegt: „Ik heb nog geen ezel van hen aangenomen, noch heb ik iemand ooit kwaad gedaan” (*Bamidbar* 16:15). Sjmoeël zegt: „Wiens os heb ik genomen? Wie heb ik beroofd, wie heb ik onderdrukt?” (I *Sjmoeël* 12:3).

Een derde overeenkomst is dat zowel Mosjé als Sjmoeël Hasjem vragen om een bijzonder spectaculair wonder te doen om te bewijzen dat zij gelijk hebben, en Hasjem honoreert hun verzoeken. Zodra Mosjé bidt, opent de aarde zich en verzwelgt Korach en zijn volgelingen; en direct in antwoord op Sjmoeëls *tefilla* komt er een stortregen naar beneden tijdens een droogteperiode.

Sjmoeël was een voorbeeld van wat een leider van Israël kon zijn. Hij verenigde iedereen om Hasjem te

dienen. Aan de andere kant stond Korach, die verdeeldheid zaaide.

Voorts stamde Sjmoeël af van Korach, hetgeen een reden was voor Korach om in opstand te komen, zoals *Rasji* [op Sjemot 16:7] verklaart. De beledigingen en schaamte die Sjmoeël van het volk te lijden had waren misschien een *tikoën* – reparatie, genoegdoening – voor de belediging en schaamte die zijn voorvader Korach Mosjé had aangedaan.

Inzicht in de parasja

Kohen – de eerste alia

„En Korach nam” (16:1)

De commentatoren suggereren verschillende betekenissen voor deze woorden:

- Korach nam zichzelf weg van Mosjé en van de meerderheid van het volk, om Mosjé’s autoriteit uit te dagen;
- Korach nam enkelen van zijn mede Levieten en enkele leden van de stam Re’oeveen met zich mee om tegen Mosjé in opstand te komen;
- Korach „nam met woorden” (d.w.z. hij overtuigde) anderen om zich bij hem aan te sluiten;
- Korach „nam apart” – verdeelde het volk tussen hemzelf en Mosjé.

Korach wordt geïdentificeerd als de zoon van Jitshar, de kleinzoon van Kehat, de achterkleinzoon van Levi. Het is tamelijk ongewoon om bijbelse figuren op een dergelijke manier te identificeren. *Rasji* wijst erop dat de in het vers genoemde afstamming stopt vóór Ja’akov Avinoe, die Korachs slechtheid voorzag en G-d verzocht om niet te worden genoemd in het verslag van Tora over Korach. Het ging echter wel terug tot op Levi want zijn afstamming van Levi was de belangrijkste factor in de hele episode.

Korach, Datan _ Aviram en On ben Pelet (die zich tijdig terugtrok) daagden Mosjé’s autoriteit uit.

Korach verzamelde 250 man om zijn/hun zaak openbaar te maken.

Bedenkt het volgende: Korach was een volle neef van Mosjé en Aharon. Hij voelde zich gepasseerd door het feit dat beide topposities (het koningschap en het hogepriesterschap) naar twee van de zonen van zijn oom Aram (Mosjé en Aharon) en dat het leiderschap van de familie Kehat naar een andere neef ging, de zoon van Korachs jongere broer, Elisafan ben Oeziël. Korach vond sympathie voor zijn zaak bij de stam van Re’oeveen, omdat Re’oeveen zelf gepasseerd was voor het leiderschap (hetgeen naar Jehoeda was gegaan), voor het eerstgeboorterecht (dat naar Joseef was gegaan, die de dubbele portie gekregen had van de eerstgeborene in de vorm van de stammen Efrajiem en Menasje), terwijl het priesterschap naar de stam Levie was gegaan. Dit is niet om Korach schoon te praten, maar om iets van zijn motivatie te begrijpen.

Mosjé stelt een test voor – Zowel Aharon als de mensen van Korach zullen een offer brengen voor G-d en G-d zal duidelijk maken wie Hij vekiest. Mosjé tracht Korach uit de strijd te praten, door hem te vertellen dat het feit dat hij een Leviet is, iets speciaals is (hij heeft al speciale voorrechten) – dus waarom is hij ontevreden en ondankbaar en vraagt hij om meer?

Mosjé laat dan Datan en Aviram roepen, maar zij weigeren arrogant te komen.

De Midrasj vertelt ons dat Korach Mosjé Rabbeinoe uitdaagde met twee vragen: 1. Hij liet al zijn 250 volgelingen zich kleden in een talliet dat geheel gemaakt was van techelet – hemelsblauwe wol – en hij vroeg Mosjé of aan een dergelijk talliet ook tsietsiet met een techelet draad nodig heeft. 2. Wanneer een huis gevuld is met Tora-rollen, moet er dan nog een mezoza aan de deur bevestigd worden? Met andere woorden, als de hele gemeente heilig is – en dat was zij, zij hadden allemaal de stem van G-d zelf gehoord op Sinai – heeft zo’n gemeente dan nog een leider nodig?

Het antwoord is dat Tsietsiet met techelet veeist is voor ieder vierhoekig kledingstuk, zelfs al is het geheel gemaakt van techelet, want ieder volk, hoe heilig het ook is, heeft een leider nodig. En iedere woning of kamer heeft een mezoza nodig, ongeacht hoeveel Sifrei Tora er in de kamer zijn.

Een verklaring voor de betekenis van een mezoza op de deurpost van een kamer vol met *Sifrei Tora* [Tora-rollen] en andere heilige boeken, is dat de heiligheid die vertegenwoordigd wordt door de inhoud van de kamer (en de Torastudie die daar gedaan wordt), bij definitie intern is. Het blijft binnen de vier muren van het *Beit HaMidrasj* [leerhuis]. De mezoza op de deurpost symboliseert de verspreiding van Tora naar de buitenwereld. Een huis vol Tora-rollen, maar zonder mezoza aan de deurpost representeert de slogan van de reformbeweging destijds in Duitsland: „Binnenskamer een Jood, buitenshuis een Duitser.” Echter Tora moet naar buiten uitgedragen worden.

MISJNA VAN DE WEEK
DEMAI – HOOFDSTUK DRIE

Misjna 3:5

הַנוֹתֵן לְפָנֶיךָ, מְעַשֵּׂר אֶת שְׂהוּא נֹתֵן לָהּ, וְאֵת שְׂהוּא נֹטֵל מִמֶּנָּה, מִפְּנֵי שֶׁשְׂהוּדָה לְחֵלֶף. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אֵין אָנוּ אַחֲרָאִין לְרַמָּאִין, אֵינוּ מְעַשֵּׂר אֶלָּא מַה שְׂהוּא נֹטֵל מִמֶּנָּה בְּלִבָּד:

Als iemand [meel of fruit] aan een herbergierster¹ gegeven heeft², dan moet hij [eerst] verdienen wat hij haar geeft³ en [ook] wat hij van haar krijgt⁴, want zij wordt ervan verdacht dat zij het verwisseld heeft. Rabbi Jossi heeft gezegd: wij zijn niet verantwoordelijk voor oplichters⁵, maar hij verdient alleen wat hij van haar krijgt.

Aantekeningen bij Misjna 3:5

1. **Een herbergierster** – Zij past op de herberg en reizigers geven hun spullen bij haar in bewaring (RAV).
2. Als iemand in een herberg logeert en hij geeft zijn meel of fruit aan de eigenares om daar voedsel van te bereiden.
3. **Hij moet verdienen wat hij haar geeft** – Want een *chaweer* doet niets van de hand zonder dat het eerst geschikt gemaakt is [voor consumptie] (RAV) [of omdat zij ervan verdacht wordt het te verwisselen met het product van anderen of met haar eigen product].
4. **En ook wat hij van haar krijgt** – Want hoewel een *am-haärets* er niet van verdacht wordt het te verwisselen, zoals hierboven reeds gezegd werd, wordt de herbergierster ervan verdacht het te verwisselen met haar eigen product, om haar gast het beste voor te zetten, omdat haar product beter is dan dat van de *chaweer* en zij denkt dat het beter is als hij van haar product eet (RAV).
5. **Wij zijn niet verantwoordelijk voor oplichters** – Dat wil zeggen dat wij niet verantwoordelijk zijn, dat oplichters niet iets eten dat niet verdient is, en dus hoeft hij niet te verdienen wat hij haar geeft. De *chaweer* is niet verantwoordelijk voor wat zijzelf eet. Hij hoeft alleen datgene wat hij van haar krijgt, te verdienen. Rabbi Jossi is namelijk van mening dat zij het verwisselt om van hem te stelen [d.w.z. dat zij de gast minderwaardig product teruggeeft en zo zelf profiteert van de betere kwaliteit]. De halacha is niet volgens Rabbi Jossi (RAV).

Misjna 3:6

הַנוֹתֵן לְחַמּוֹתוֹ, מְעַשֵּׂר אֶת שְׂהוּא נֹתֵן לָהּ, וְאֵת שְׂהוּא נֹטֵל מִמֶּנָּה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא חֲשׂוּדָה לְחֵלֶף אֶת הַמִּתְקָלָקֵל. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, רוּצָה הִיא בְּתַקְנַת בְּתָהּ וּבוֹשָׁה מִחֲתָנָהּ. מוּדָה רַבִּי יְהוּדָה בְּנוֹתֵן לְחַמּוֹתוֹ שְׂבִיעִית, שְׂאִינָה חֲשׂוּדָה (לְהַחֲלִיף) לְהַאֲכִיל אֶת בְּתָהּ שְׂבִיעִית:

Wie iets¹ aan zijn schoonmoeder geeft, verdient eerst wat hij haar geeft en wat hij van haar aanneemt², omdat zij ervan verdacht wordt het om te ruilen als het mislukt is³. Rabbi Jehoeda heeft gezegd⁴: Zij wil het beste voor haar dochter en voelt zich beschaamd voor haar schoonzoon⁵. R. Jehoeda is het er mee eens als men aan zijn schoonmoeder product uit het zevend jaar geeft⁶, dat zij niet verdacht wordt dat om te ruilen om haar dochter product van het zevende jaar te eten te geven⁷.

Aantekeningen bij Misjna 3:6

1. **Iets**: Voedsel om te bereiden.
2. Hij moet zowel datgene wat hij haar geeft eerst verdienen, als datgene wat hij van haar terugkrijgt.
3. **Als het mislukt is**: Brood of een gekookt gerecht dat mislukt is (RAV). Zij wordt ervan verdacht, dat als zij denkt dat het voedsel dat hij haar gegeven heeft, of het gerecht dat zij daarmee gekookt of gebakken heeft, bedorven of mislukt is, dat om te ruilen voor iets van betere kwaliteit, maar wat niet verdient is.
4. **R. Jehoeda heeft gezegd**: In de Jeroesjalmi staat dat ook de eerste woorden [van deze Misjna] van R. Jehoeda zijn en dat hij van mening is dat zij bezorgd is voor haar dochter en het mislukte of bedorven gerecht zal ruilen voor iets beters (RAV).
5. R. Jehoeda, die ook de auteur is van het begin van de Misjna, geeft hier alleen een nadere verklaring op zijn woorden.
6. **Als men aan zijn schoonmoeder product uit het zevend jaar geeft**: Wanneer hij haar in het Sjemita-jaar producten geeft om daarvan iets te koken of te bakken (RAV).
7. **Zij wordt er niet van verdacht haar dochter product van het zevende jaar te eten te geven**: Want het respect van de Am-Haärets voor Sjemita was groter dan voor *tewel* en daarom wordt zij er niet van verdacht het toegestane *hefker*-product om te ruilen voor *sjemita*-product, zelfs niet als het gerecht mislukt is. De Halacha is volgens Rabbi Jehoeda (RAV).

Vit de Babylonische Talmoed

De voornaamste onderwerpen van Traktaat – Sjabbat 42

Het doven van vuur op Sjabbat

Wij weten dat de Geleerden veel verordeningen hebben ingesteld ter bescherming van de Sjabbat Kodesj. Op deze daf leren wij dat de Geleerden wilden dat hun verordeningen geen schade zouden veroorzaken en onder bepaalde omstandigheden mag men sommige van deze voorschriften nalaten, om schade te voorkomen. Zo is het bijvoorbeeld toegestaan om een brandend of gloeiend stuk metaal, dat op publiek terrein ligt en daar dus gevaar oplevert voor de voorbijgangers, te doven, maar daarentegen een brandend stuk hout dat daar ligt, mag men niet doven. De reden voor dit verschil is als volgt:

Melachot Sjabbat zijn verboden wanneer als resultaat daarvan iets nieuws ontstaat of als de melacha nodig is om iets nieuws te maken. Wanneer de melacha alleen een destructief resultaat heeft, is het niet verboden door Tora (wel door de Rabbijnen). Dus bijvoorbeeld het afbreken van een muur, het uitwissen van geschreven woorden en het doven van vuur is toegestaan door Tora, want daarmee wordt niets nieuws gecreëerd (maar het is verboden door de Rabbijnen). Echter, wanneer men de muur afbreekt met het doel om op die plaats iets anders te bouwen of om de stenen voor een ander bouwwerk te gebruiken, of wanneer men de geschreven letters uitwist om op die plaats iets anders te schrijven, of als men het vuur dooft om zo houtskool te maken, dan overtreedt men een verbod van Tora en is men, als men dat per ongeluk doet, een zondoffer schuldig en wie het met opzet doet wordt gestenigd, want er wordt dan met deze *melacha* iets nieuws gevormd.

Bij het doven van een stuk hout ontstaat houtskool en daarmee overtreedt men een verbod van Tora. Daarom mag men dat, ook als het een gevaar op de weg oplevert, niet doven.

Maar bij het doven van het gloeiende stuk metaal wordt niets nieuws gecreëerd, want houtskool ontstaat alleen uit hout en niet uit metaal en dat is dus alleen door de Rabbijnen verboden. Als dat op publiek terrein ligt en een gevaar oplevert, mag het daarom gedoofd worden, want de Geleerden hebben hun verordeningen niet ingesteld, zodat zij gevaar zullen opleveren.

Dit alles is de mening van de Tanna Rabbi Jehoeda. Rabbi Sjim'on meent echter dat iedere melacha die niet voor zijn eigen doel verricht wordt, maar voor een ander doel, is toegestaan, dat wil zeggen: een *melacha sjè-eino legoefa* – een werkzaamheid die niet voor zijn eigenlijke doel verricht wordt, is toegestaan. Wij komen daar *b.e.H.* nog op terug in de komende *dappiem*.

Het verplaatsen van distels op *resjoet harabbiem* [publiek terrein]

Tora verbiedt op Sjabbat een voorwerp over publiek terrein vier *amot* (of meer) te verplaatsen. Wanneer iemand een voorwerp op straat opraaft, en er drie *amot* mee loopt en het neerlegt, vervolgens het weer opraaft, er drie *amot* mee loopt en het weer neerlegt, enz., die overtreedt geen Tora-verbod, maar de Geleerden hebben het verboden. De Gemara zegt hier dat als men een distel op publiek terrein vindt, die gevaar voor de voorbijgangers oplevert, dan mag men die oprapen en drie *amot* verplaatsen en dan neerleggen en dat herhalen om de distel zo aan de kant van de weg te leggen, want de Geleerden hebben het verbod niet opgelegd om schade aan het publiek te berokkenen.

Kokend water op koud water gieten en omgekeerd

Wanneer de Misjna het heeft over koken, wordt daar steeds mee bedoeld iets verwarmen tot boven een temperatuur waarvan *jad solèdet bo* – waar een hand zich van terugtrekt [(omdat het te heet is [$\pm 45^\circ\text{C}$])].

Het is op Sjabbat verboden te koken en daarom is het verboden om op Sjabbat koud water in een bak met kokend water te gieten, wanneer dat tot gevolg heeft dat het koude water gaat koken, dat wil zeggen dat het mengsel boven de 45°C zal zijn. De Gemara zegt dat er verschil is tussen het gieten van koud water in kokend water en het omgekeerde. De algemene regel is namelijk dat het water dat zich in het voorwerp (bad, pan of iets dergelijks) bevindt, meer invloed heeft dan het water dat er nu bij gegooid wordt. Daarom is het waarschijnlijk dat als men koud water in een bak met kokend water gooit, het koude water gekookt wordt.

De Gemara voegt hieraan toe dat als men in één keer een grote hoeveelheid koud water bij kokend water giet, dit gevaar niet bestaat, omdat het koude water niet zal gekookt worden, maar het kokende water zal afkoelen.

Klie risjon en klie sjenie

- Het is volgens iedereen verboden om koud water in een badkuip (een *klie risjon*) met kokend water te gieten, want het onderste, dat is het water in het bad, overheerst. [Een *klie risjon* is een voorwerp dat op het

vuur heeft gestaan of dat zelf verwarmd werd]. [Dit geldt als het badwater verwarmd wordt.]

- Het is toegestaan om heet water in een koud bad te gieten, volgens hetzelfde principe, dat het onderste overheerst.
- Het is toegestaan om heet water in een kopje met koud water te gieten, volgens hetzelfde principe.
- Over het gieten van koud water in een kopje met heet water (een *klie sjenie*) bestaat een *machloket*. Beit Sjammai verbiedt het, Beit Hillel staat het toe, maar Rav Sjim'on ben Menasia zegt dat Beit Hillel het ook verbiedt. De halacha is dat het is toegestaan, overeenkomstig Rava (*O.Ch.* 318:12).
- Een wasbak wordt voor wat dit betreft beschouwd als een kopje, en niet als een badkuip [dus als een *klie sjeni*].

Sjabbat 42b

Misjna

Men mag geen kruiden in een pan met voedsel strooien die kookt, ook niet nadat de pan van het vuur gehaald is, want door de hitte van de pan, die op het vuur gestaan heeft, kan het voedsel, zolang dat nog kookt, de kruiden die men erbij gooit, ook doen koken. Ook deze pan, die van het vuur gehaald is, is een *klie risjon*. Zodra het voedsel uit de *klie risjon* is overgeheveld in een andere pot of schaal (*klie sjenie*), is het toegestaan er kruiden aan toe te voegen, want in een *klie sjenie* kookt het niet meer. Rabbi Jehoda zegt dat men overall kruiden aan mag toevoegen, ook als de pan nog op het vuur staat, behalve aan iets dat wijn of pekewater van vis bevat.

Mag men zout toevoegen?

De Gemara brengt drie meningen: Rav Joseef zegt dat men het mag toevoegen aan een *klie sjenie* maar niet aan een *klie risjon*, want daar kookt het in.

Abbajjé zegt dat zout zelfs in een *klie sjenie* kookt (en dus daar niet aan mag worden toegevoegd).

Rav Nachman zegt dat zout zelfs aan een *klie risjon* die niet op het vuur staat, mag worden toegevoegd, omdat het moeilijk kookt. [Zoutkristallen die uit zeewater gedestilleerd worden, worden bij een temperatuur van 185° C gedroogd en koken dan nog niet! Bovendien komt het kookpunt van water hoger te liggen als er zout bij gevoegd wordt, maar bij constante verwarming stijgt de temperatuur van het water niet als daar zout aan toegevoegd wordt.]

De Rama (*O.Ch.* 318:9) schrijft dat wie streng is (volgens Abbajjé) die wordt gezegend. De Misjna Beroera zegt dat dit alleen geldt voor ongekookt zout, dat uit de grond gewonnen wordt, maar als het door koken geëxtraheerd is, is er geen probleem, want iets dat al gekookt heeft, kookt niet nog eens.

Misjna

[De rest van het hoofdstuk gaat over *moektse*]. Men mag op Sjabbat geen voorwerp onder een lamp zetten om de olie, die daaruit druïpt, op te vangen, maar vóór Sjabbat mag men dat wel doen. En men mag geen gebruik maken van de olie, want die is niet opzij gezet voor gebruik op Sjabbat.

De reden dat men geen voorwerp onder een olielamp mag zetten om de olie op te vatten is: **a.** De olie is *moektse* en men mag geen niet-*moektse* voorwerp gebruiken voor een *moektse* voorwerp. De olie is *moektse*, want die is speciaal voor de lamp en er drijft een brandende pit in en als men olie uit de lamp haalt, vermindert men de brandduur van de lamp. **b.** Wanneer de *moektse* olie op het voorwerp druïpt, wordt het voorwerp ook *moektse* en het is verboden een voorwerp, dat geschikt is voor gebruik, op Sjabbat *moektse* te maken.

Het gebeurde eens op een vrijdagavond aan de „Sjabbat-Tisch,” dat de Viznitzer Rebbe soep at. Hij proefde de soep en draaide zich om naar degene die achter hem stond en zei: „Deze soep is koud!” De chassidim die om hem heen zaten en stonden waren uiterst verbaasd over de nonchalant gemaakte kritische opmerking van hun Rebbe over de kwaliteit van zijn voedsel. Dat was iets wat helemaal niet strookte met zijn karakter. Zij realiseerden zich echter dat er meer achter de opmerking van hun Rebbe moest steken dan alleen een culinaire kritiek.

Degene tegen wie hij de opmerking gemaakt had verklaarde snel de betekenis van de woorden van de Rebbe. De Gemara citeert een meningsverschil over de aard van zout. Volgens één mening kookt het makkelijk, zelfs in een *klie sjeni*. Volgens de andere mening kan zout helemaal niet koken, zelfs niet in een *klie risjon*. De Rebbe had juist zout in zijn soep gedaan en toen hij merkt dat de persoon die achter hem stond daardoor geschokt was, draaide de Rebbe zich naar hem om en legde uit dat het volgens iedereen was toegestaan zout in de soep te doen als de temperatuur daarvan laag genoeg is, omdat dan het zout niet kan koken, zelfs niet in een *klie risjon*. Daarom zei de Rebbe: „De soep is koud.”

Het verbod op Lasjon Hara – Kwaadspreken

Op basis van het Boek Chofets Chajiem

Hoofdstuk Twee – Lasjon Hara tegenover drie mensen

Dit hoofdstuk gaat over het spreken van Lasjon Hara tegenover een groep van drie of meer mensen, een soepelheid die bekend staat als „b'apei telata” (Aramees voor „tegenover drie”). Het zal blijken dat er niet veel soepelheid overblijft.

1. Het verbod om tegen een heleboel mensen Lasjon Hara te spreken

Het is verboden om Lasjon Hara tegen elkaar te spreken, zelfs al is de informatie waar, en zelfs al wordt het maar aan één persoon verteld. Hoeveel te meer dus is het verboden om Lasjon Hara te spreken tegenover een groep luisteraars. Hoe groter de groep luisteraars die men verzameld heeft om naar zijn Lasjon Hara te luisteren, des te groter is de zonde, want het slachtoffer wordt nog verder te schande gemaakt door de grote publiciteit die aan hem gegeven wordt. Bovendien veroorzaakt de spreker dat meer mensen zondigen, doordat hij hen in een positie brengt om te luisteren naar zijn Lasjon Hara.

2. Een soepelheid betreffende Lasjon Hara tegenover een groep van drie of meer

De verzachtende omstandigheden die de Geleerden noemen in de Talmoed (Archien 15b) als men Lasjon Hara spreekt tegenover een groep van drie personen of meer, gelden voor iets wat niet absoluut denigrerend is, maar iets dat voor tweërlei uitleg vatbaar is. Alleen voor dergelijke dubbelzinnige opmerkingen, waarbij men alleen kan weten wat er bedoeld is, als men daadwerkelijk gehoord heeft hoe het gezegd werd, geldt de soepelheid van „bifnei sjlosja” (Heb. voor „tegenover drie.”) Daar iemand die voor een publiek spreekt weet, dat zijn woorden terug zullen komen bij het „slachtoffer,” omdat „iedereen een vriend heeft” (aan wie hij vertelt wat hij gehoord heeft; dit is een Aramese uitdrukking), zal de spreker oppassen wat hij zegt, opdat het niet denigrerend klinkt.

De *Chofets Chajiem* geeft hiervan een voorbeeld, waarvan soortgelijke situaties kunnen worden geleerd:

Iemand benadert een ander op straat en vraagt: „Waar kan ik een warme maaltijd vinden?” De ander antwoordt: „In dat huis daar, waar ze de hele dag koken.”

De implicatie van dit antwoord is afhankelijk van de manier waarop het op dat moment gezegd wordt; het is mogelijk dat er niets denigrerends mee bedoeld wordt. Bijvoorbeeld in het geval van een familie met veel kinderen, en de Heilige, gezegend is Hij, helpt deze familie met grote rijkdom. Of het is een huis met een pension en vele gasten. Maar als de spreker met zijn stem of gebaren suggereert dat er in dat huis altijd feesten gegeven worden en veel geld over de balk gegooid wordt, dan wordt dat een „Avak Lasjon Hara” (Lett.: Lasjon Hara-stof, d.w.z., sporen van Lasjon Hara)¹ genoemd.

Iedere dubbelzinnige uitspraak valt onder de wet van Avak Lasjon Hara, want het kan ten gunste of ten nadele van iemand worden opgevat. Maar als de spreker met intonatie of gebaren of gezichtsuitdrukking suggereert dan zijn woorden negatief moeten worden opgevat, dan is dat verboden, zelfs voor drie personen.

Volgens het bovenstaande geldt de soepelheid, bekend als „b'apei telata” dat het toegestaan is om tegenover drie personen (of meer) iets te zeggen dat voor tweërlei uitleg vatbaar is, vooropgesteld dat de spreker er niets denigrerends mee bedoelde.

3. Een alternatieve interpretatie van „b'apei telata”

Maimonides meent dat met deze soepelheid bedoeld wordt dat als iemand Lasjon Hara gesproken heeft voor een groep van drie personen en één van die drie vertelt het verder, dat hij dan niet het verbod van Lasjon Hara overtreedt, omdat, nu drie mensen het weten, het spoedig algemeen bekend zal zijn, want „iedereen heeft een vriend.” Iets dat algemeen bekend is valt niet onder Lasjon Hara. Dit geldt echter alleen als de laatste spreker niet de bedoeling heeft kwaad te spreken, maar bijvoorbeeld als het zo in het gesprek te pas komt.

---

1. Sommige dingen zijn verboden wegens Avak Lasjon Hara (sporen van Lasjon Hara). Bijvoorbeeld als iemand zegt: „Had je van die-en-die verwacht dat hij zich zo zou ontwikkelen?” Daarmee implicerend dat hij voorheen niet zo goed was. Of: „Hou op met over hem te praten, ik wil je niet vertellen wat er werkelijk met hem aan de hand is,” en dergelijke opmerkingen.

Praktische Halacha – Deel één: Het gedrag in de ochtend

HOOFDSTUK 9: REGELS VOOR DE *TSIETSJET* (vervolg)

Het onderzoeken van de *tsietsiet*

22. Voordat men zich omhult met het *talliet* moet men de *tsietsiet* onderzoeken of ze kosjer zijn, opdat men geen overbodige beracha maakt.¹ Maar wanneer men de *tsietsiet* de vorige dag onderzocht heeft toen men het *talliet* afdeed en weglegde, dan hoeft men het de volgende ochtend niet opnieuw te onderzoeken. Maar het is altijd beter dit wel te doen.² Men moet de *tsietsiet* ook op sjabbat onderzoeken³, maar het verdient aanbeveling dat te doen voor het ingaan van sjabbat⁴.

23. En het is nodig om ook de draden van elkaar te scheiden, opdat ze niet ineengestremeld zijn.⁵ Maar wanneer men laat in de synagoge komt, zodat men niet zou kunnen dawwenen met de gemeente als men eerst de *tsietsiet* onderzoekt en van elkaar scheidt, dan hoeft men ze niet te onderzoeken en te scheiden van elkaar.⁶ Beter is het wel even te kijken of een *talliet* lenen van iemand anders, omdat men daarover geen beracha hoeft te maken⁷.

Brachot voor de *tsietsiet*

24. Elke beracha ten behoeve van een mitswa moet gezegd worden voordat men de mitswa uitvoert. Na de beracha moet men de mitswa onmiddellijk uitvoeren zonder oponthoud⁸. Dat wil zeggen zonder te praten en er mag niet meer tijd verstrijken tussen de beracha en het uitvoeren van de mitswa, dan de tijd die het duurt om “*sjalom aleichem rabbi*” te zeggen. Is er echter meer tijd dan dat verlopen en heeft men niet gepraat, dan hoeft men de beracha niet over te zeggen. Heeft men echter ook slechts een enkel woord gesproken, dan moet de beracha worden overgezegd⁹. Daarom moet men de *talliet* met beide handen vastpakken, en zich erop concentreren dat de Heilige, geprezen zij Hij, ons geboden heeft ons te omhullen met de *tsietsiet*, opdat we er aan denken al de mitswot te doen, zoals er geschreven staat (Bemidbar 15:39): *En wanneer jullie ze zien, zullen jullie aan alle mitswot van de Eeuwige denken*. Men zegt de beracha *Lehitateef batsietsiet** à priori staande, maar wanneer iemand de beracha zittend heeft uitgesproken hoeft hij hem niet over te zeggen¹⁰. Direkt daarna bedekt hij zijn hoofd met het *talliet*, tot over zijn mond. Daarna brengt men de hoeken omhoog om de hals** en omhult zich als met een omslagdoek, zoals de Arabieren doen. Zo blijft men net zolang staan als het duurt om vier *amot* [ongeveer 1.80 m] te lopen en men zegt intussen de *pesoekiem* (verzen) *Ma jakar* (hoe dierbaar) enz. Daarna kan men de *talliet* van zijn hoofd verwijderen. En men moet oppassen dat de *tsietsiet* niet op de grond slepen, want dat is een verachting van de mitswa. Daarom moet men ze bij elkaar opnemen, zo kan men ze tussen zijn riem steken.¹¹

25 Men zegt alleen bij dag en nooit bij nacht een beracha over de *tsietsiet*. En men moet ervoor oppassen dat men à priori pas de beracha uitspreekt als het reeds licht is. In geval van nood mag men het reeds zeggen vanaf het eerste ochtendlicht en wanneer men het zelfs voor die tijd gezegd heeft, hoeft men de beracha naderhand niet nog eens te zeggen¹². Maar à priori moet het zodanig licht zijn dat men het verschil kan zien tussen blauw en wit.¹³ Dit was van toepassing voor de tijd dat men nog blauwe *tsietsiet* droeg. Thans rekent men hiervoor het tijdstip dat men een goede bekende op vier pas afstand kan herkennen¹⁴.

26. Het is heden ten dage algemeen de gewoonte, om de beracha voor de *tsietsiet* te zeggen, als men het grote *talliet* omdoet. Voordat men de beracha over het grote *talliet* zegt, betast men de *tsietsiet* en controleert ze en daarna zegt men de beracha *al mitswat tsietsiet*. (Let op: *mitswat*). Daarbij bedenkt men dan dat de beracha ook geldt voor het kleine *talliet*.¹⁵ Daarna zegt men de beracha *Lehitateef batsietsiet* en omhult zich met het grote *talliet* zoals beschreven in de vorige paragraaf. Dit is beter dan dat men de beracha zegt 's morgens vroeg, wanneer men het kleine *talliet* aantrekt, terwijl zijn handen nog niet schoon zijn. Ook diegenen die in hun kleine *talliet* geslapen hebben, en dan geen speciale beracha over het kleine *talliet* zeggen, bedenken zo dat de beracha ook voor het kleine *talliet* geldt.¹⁶

* De samensteller van de K.S.A. legt er de nadruk op dat men de *beit* van *batsietsiet* uitspreekt met een *patach*, dus *bà*. Echter zowel de *Sj.A.* 8:4 als de *M.B.* 8:12 schrijven het met een *sjewa*, dus: *betsietsiet* en zo staat het ook in de siddeer van de *Ari z.l.*

** Volgens de siddeer van de Rav brengt men de twee rechter *tsietsiot* omhoog en legt ze links over de schouder zodat ze aan de achterkant hangen en de beide linker *tsietsiot* brengt men naar de voorkant, zodat de *tsietsiet* zowel van voren als van achter hangen, allen aan de linker zijde.

Bronnen van de halacha

1. *Sj.A.* 8:9; 2. *M.B.* 8:22; 3. *M.B.* 8:20; 4. *Béouer Halacha* 13:2; 5. *Sj.A.* 8:7; 6. *M.B.* 8:18; 7. *M.B.* 8:22; 8. *KSA* 9:8; 9. *M.B.* 206:12; 10. *M.B.* 8:2; 11. *KSA* 9:8; 12. *M.B.* 18:10; 13. *Sj.A.* 18:3; 14. *M.B.* 18:9; 15. *M.B.* 8:24; 16. *KSA* 9:9.

Wegwijzer voor ons gebed

HOOFDSTUK EEN

(Vorige week stond er boven dit onderwerp per vergissing ook al „Hoofdstuk Een,” echter dat hoorde nog bij de inleiding. Vandaag beginnen we echt met Hoofdstuk Een.)

De vier spirituele sferen

Atsiloet, Bria, Jetsira en Assia

Dit zijn de vier spirituele werelden die de vier niveaus van de schepping weergeven.

- ☞ *Atsiloet* – De wereld vlak naast G-d (d.w.z. Zijn gedachten die dingen doen ontstaan)
- ☞ *Bria* – De wereld van de schepping
- ☞ *Jetsira* – De wereld van formatie
- ☞ *Assia* – De wereld van integratie

Deze woorden worden in het algemeen gebruikt in esoterische geschriften over *Kabbala*. Wij gebruiken ze hier om de verheven idealen van het Gebed (*Tefilla*) aan te duiden, wanneer wij met hen opstijgen tot spirituele hoogten. Ten slotte *davvenen* (bidden) wij rechtstreeks tot G-d.

De *Ansjei Knesset Hagedolla* [Mannen van de Grote Vergadering], 120 profeten en geleerden, hebben onze dagelijkse *tefillot* (gebeden) zodanig gearrangeerd, dat zij corresponderen met deze vier spirituele sferen. Deze Geleerden stelden de tekst van het dagelijkse gebed (*Sjemonee Esree* – het „Achtien-gebed”) samen. Nadat zij dat eenmaal gedaan hadden, werd het verplicht voor iedere Jood driemaal per dag te bidden. Van Assia, hetgeen overeenkomt met de wereld waarin wij leven, werken wij ons systematisch op van het ene niveau naar het volgende, totdat wij de hoogste sfeer *Atsiloet* bereiken.

Alternatief correspondeert de *tefilla* met de vier niveaus van heiligheid in de Heilige Tempel – het *Beit Hamikdasj*.

- ☞ *Har Habajit* (de Tempelberg)
- ☞ *Azara* (het Binnenhof of Tempelplein)
- ☞ *Heichal Hakodesj* (De Heilige Voorkamer)
- ☞ *Kodesj Kodosjiem* (het Heilige der Heiligen – de Binnenste Kamer)

In dit geval is het *Kodesj Kodosjiem* het hoogste niveau en de *Har Habajit* het laagste.

Volgens beide interpretaties klimt de *tefilla* zorgvuldig langs de ladder van spiritualiteit van het ene niveau naar het volgende, tot de *Sjemonee Esree*. Daarna daalt het weer af tot het laagste niveau, van de afdeling die volgt op de *Sjemonee Esree* tot het eind van het *dawwenen*.

De Vier onderdelen van het Davvenen

- ☞ De *Berachot* en de *Korbanot* / *Assia*
- ☞ De *Psoekei DeZimra* / *Jetsira*
- ☞ *Kria Sjema* en zijn *berachot* / *Bria*
- ☞ De *Amida* (*Sjemonee Esree*) / *Atsiloet*

Nadat wij de *Sjemonee Esree* beëindigd hebben, beginnen wij onze afdaling naar het laatste niveau van spiritualiteit, dat overeenkomt met *Assia*. De stappen zijn:

- ☞ De *Amida* (*Sjemonee Esree*) / *Atsiloet*
- ☞ *Asjrei* en *Kedoesja desidra* / *Bria*
- ☞ De *Sjier sjel Jom* (het lied dat de Levieten iedere dag zongen) / *Jetsira*
- ☞ *Ein keElokeinoe* en *Pittoem haketoret* / *Assia*

Let op: Niet alle versies van de tefilla hebben precies dezelfde teksten van de gebeden. Zo wordt in Nederland volgens de siddeer van Polak, Poons en Hausdorff en die met de vertaling van Jitschak Dasberg op werkdagen geen Ein keElokeinoe gezegd. Zo zijn daar meer verschillen. De verschillen zullen in latere lessen worden besproken.